

ВОЛОДИМИР
ВИННИЧЕНКО

Закон
П'єси
1915—1923 років

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2024

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПРИГВОЖДЕНІ

П'єса на чотири дії

ДІЙОВІ ОСОБИ

Тимофій Наумович Лобкович — професор.

Устина Марківна — його жінка.

Родіон — їхній син.

Настасія }
Ольга } дочки їхні.
Ліма }

Євген Михайлович Вовчанський — чоловік Настасії.

Борис Борисович Шелудько — чоловік Ольги, інженер.

Микола Іванович Голубець — приват-доцент.

Олексій Захарович Гордий — журналіст.

Павло Петрович Вукул — студент.

Калерія Семенівна Прокопенкова (Кіля) курсистка-медичка.

Антипович.

Няня.

Катя — покоївка.

ДІЯ ПЕРША

Вітальня Лобковичів. Обставлена гарно, зі строгим смаком. Рояль. Багато квіток. Куточок під пальмами. Двері: ліворуч у покої, просто в передпокій, праворуч до кабінету Лобковича. На сцені нема нікого. З кабінету виходять

Л о б к о в и ч, а з передпокою А н т и п о в и ч. Лобкович — високий, широкий в печах, горбиться. Обличчя з буйними рисами: сивувата неширока борода; чоло високе, з зализами. Вираз лица переважно непорushно-серйозний, не хмарний, але немовби задумливий. Посміхається рідко. Дивиться ніби спідлоба і вбік од того, з ким балакає. Має довгий гарний сюртук. Любить ходити по хаті, заклавши руки за спину й серйозно мугикаючи якусь мелодію. Антипович — невеличкий, з круглим добрим обличчям, довгими вусами й сивою щетиною на щоках.

Лобкович ходить і мугикає зі стисненими губами. Витягає з бокової кишені плескувату пляшечку з шклянкою затичкою, яка є також і чаркою, наливає в неї коньяку й випиває. Ховає усе з непорushно-серйозним, задумливим лицем.

Антипович журливо дивиться; крутить головою.

Потім озирається й зазирає в двері ліворуч.

Л о б к о в и ч. Ну, докладуй. Як?

А н т и п о в и ч. Та погано, Тимофій Наумович. Стри-вожили його сьогодні.

Л о б к о в и ч. Хто?

А н т и п о в и ч. Та все ж Настасія Тимофіївна. А, боже, боже! Поїхала ж оце викрадати.

Л о б к о в и ч. Поїхала?

А н т и п о в и ч. Атож. На поміч пана Вукула взяла, та й поїхала.

Л о б к о в и ч. Якого це Вукула?

А н т и п о в и ч. Та студента отого великого. Та той, що повсігди з Ольгою Тимофіївною. Гімнастик.

Л о б к о в и ч. А, цей? Полюбовник її? Ну? Так Настя його на поміч?

А н т и п о в и ч. Атож. На случай, як доведеться з Єв-генем Михайловичем борюкатись. Цей же гімнастик — студент, значить, — бугая може звалити, не то що такого хирлявого, як Євген Михайлович. А, боже! Хоч би дитину не вразили, хай бог милує. Дитина ж чим винна?

Як цуценья якесь, прости господи, викрадають одне у одного.

Л о б к о в и ч. А Родіона ж чим тривожать?

А н т и п о в и ч. Та все ж те саме: «Що це, каже, Антиповичу, у нас у сім'ї усе два табори: мати, Ольга, Настасія та батько, Ліма, Марія і я. Гадав, каже, от приїду з заслання, спочину вдома. А дома — каторга. Два місяці живу та все воюю».

Л о б к о в и ч. Ну, це... А суперечки сьогодні не було?

А н т и п о в и ч (*робить таємну міну, шепоче*). З Устиною Марківною голосна балачка була. За Ліму Тимофіївну заступився.

Л о б к о в и ч. Знов шепочеш? Говори по-людськи.

А н т и п о в и ч (*зразу підбадьорюється, голосно говорить*). Ну, про що саме був разговор, в точності сказати не можу. Балакали замкнувшись.

Л о б к о в и ч. А як він спав цієї ночі?

А н т и п о в и ч. Погано, Тимофій Наумович. До трьох часов ночі я робив спостереження за ним. (*Знов пошепки й таємниче*). Я з саду тепер делаю спостереження. Учора догадався. Драбинку підставляю до стіни біля віконечка, вилізу й подивлюся. Вилізу й подивлюся.

Л о б к о в и ч. Не шепочи. Ну?

А н т и п о в и ч. Ну, не спить. Ходить, як повсігди, — це нічого. А от цієї ночі балакав з кимсь. (*Таємно*). З ким, цього вже не міг побачити. У куток усе повертався. Підозрівав я, що з патретом панночки Прокопенкової. Щось він цілував там.

Л о б к о в и ч. Чом же ти мені вранці нічого про це? Ти!

А н т и п о в и ч. Винуват, Тимофій Наумович. Ну, тільки ж я таку собі гадку мав: екстерність не велика, а вам лишні думки перед нівірсітетом. Як прийдуть з нівірсітету, думаю, тоді усе по повній програмі й викладу.

Л о б к о в и ч. Ну, а про цю саму Прокопенківну що довідався?

Антипович. Та все те саме, Тимофій Наумович. Правильно: кінчає медичинські курси. Тільки не міщанка, а настояща крестянка, деревні Скелястої, Малослухняновської волості. Батьки по спеціальності — мужики природні. Атож, чистісінькі мужики.

Лобкович. А живе вона з чого?

Антипович. Урокам вчить, Тимофій Наумович, репетиторка, значить. Ну, і нащот кавалерів теж верно: багато. Казав швейцар того, значиться, дому, що без кавалера й не виходить, і не приходить. Раз у раз якийсь третья. А то й два чи три разом. Атож. Боюся я, Тимофій Наумович, за Родю Тимофійовича. Непідходяща вона.

Лобкович. Непідходяща?

Антипович. Атож. Дуже вольна.

Зліва вбігає Ольга, буйна, рожева, весела.

Наспівуючи дивиться у вікна. Біжить назад, насмішувато поглядаючи на Лобковича й Антиповича.

Лобкович. Так, так. *(Ходить, мугиче. Зупиняється, наливає коньяку й випиває)*. До трьох не спав? А прокинувся рано?

Антипович. У сьомім часу вже ванну брав. Питаю його: «Ви ж, кажу, чого так рано, Родя Тимофійович?» А він: «Не спиться, Антипович, нема коли спати». А чого нема коли, то й не знати. А, боже, боже!

Лобкович *(підходить, ніяково обнімає за плечі Антиповича)*. Бережи його, Василь Антонович. Та? Будеш?

Антипович. Тимофій Наумович. Та хіба ж я?.. Господи боже мій, та я слуга ваш до могили, можна сказать...

Лобкович. Не слуга, а друг. Чув? Тридцять літ разом прожили. Слуга. Кому слуга, а мені друг і дітям моїм. Моїм! Ну, от. Тільки чулий ти дуже.

Антипович *(схвильовано)*. Так точно, Тимофій Наумович: спеціальність уже така од бога. Та от ще що, Ти-

мофій Наумович: знов він про цей свій, прости господи, пробний шлюб, з Лімою вже.

Л о б к о в и ч. З Лімою?

А н т и п о в и ч. Атож. Страх, що казав. Істинно, що тільки в хворобі отаке можна говорити. «А ти, каже, знаєш, як твій будучий чоловік хропе? А знаєш, що він за людина в себе вдома? А коли, каже, не знаєш, так узнай. Спи з ним на одній постелі, їж з ним за одним столом. Поживи отак, мовляв, років два вкупі, узнай його до нігтя, а тоді, мовляв, бери шлюб і дітей роби. От таке!» — «А як поживу-поживу та побачу, що не підходящий він мені?» — значить, питається Ліма. Спервоначалу сміялась, а далі й сердиться почала. «Ну що ж, каже, з другим спробуй. Не пощастить — з третім, поки, мовляв, не вибереш підходящого на все життя». Атож. Так і говорить. Говорить, та й посміхається. Та й не розбереш, як і раз у раз, чи сміється, чи всуриюз. Потім того, списочок у його такий є усіх знайомих та родичів, у кого, значить, щасливий шлюб, а в кого ні. Лімі показував. «Оце, каже, список пригвождених». Пригвождені, значить, котрі нещасливі. Тільки дві пари й найшов щасливих, а сто двадцять три, що він знає, ті пригвождені. «От, каже, коли не робитимеш отак, як я кажу, то й ти будеш розп'ята. Ти, каже, народиш дітей, а діти, як гвозді, припнуть тебе до хреста. Треба, каже, по-новому родить дітей, от тоді й люди нові будуть». Це не вінчаючись, без благословення, по-новому. «Я, каже, й Миколі Івановичу, жениху твому, пораджу так пожить». Ну, Ліма тут як не розсердиться, як не заплаче! Він і схаменувся. Ну, тільки теж розсердився. «Дурна ти, каже, чого плачеш? От, каже, на мене подивись. Я теж, мовляв, збираюсь такий шлюб брати. Тільки в мене діти будуть неабиякі, і жінка в мене буде дружна. Вона, мовляв, любитиме мене по-настоящему». Це ця, що з кавалерами! Він і не поміча за нею! Слухаючи його, так аж

калько й боляче. Боюсь я, Тимофій Наумович, як би він не взнав правду про хворобу Марусі Тимофіївни.

Л о б к о в и ч *(неспокійно)*. А що?

А н т и п о в и ч. Та все питає. Устина Марківна, здається, щось йому сказала.

Л о б к о в и ч. Так?.. Ну, знов наша розвесела йде. Надокучила. Ходім у кабінет.

Ідуть направо.

Наспівуючи вбігає О л ь г а. Біжить до вікна, визирає.

Входять: попереду Л і м а, позаду У с т и н а М а р к і в н а.

Ліма — дівчина років 25—26. Одягнена у все біле.

Худорява. Намагається триматись з повагою.

Устина Марківна — тілиста, поважна жінка з твердими рисами.

Л і м а *(несе в руках глечичок на квітки і квітки)*. Вона могла б для цього вибрати інший день! Не було ніякої потреби в день мого рощіння учиняти скандали в домі. Я розумію: це добра нагода зробити мені паскудство.

У с т и н а М а р к і в н а. Які скандали, про які скандали говориш? Думай, що говориш.

Л і м а. Я думаю, не турбуйся. Розуміється, скандал. Він напевне гнатиметься за ними, нажене біля нашого дому або ввірветься сюди саме тоді, як у нас зберуться. Дуже приємно і пристойно. Ще б пак. Розуміється, ні один порядний чоловік не хоче приходити до нас.

О л ь г а. Ну, один, Лімо, ходить. Можеш не клопотати собі голови. Вийдеш, нарешті, також заміж, вийдеш!

Л і м а *(спалахуючи)*. Аякже! Вийду! А надто, як дім буде повний любовниками моїх сестричок!

У с т и н а М а р к і в н а. Олімпіадо! Замовчи мені!

Л і м а. З якої речі я маю мовчати? З якої речі? Ви мене ображаєте, ви мені життя нівечите, а я мовчатиму?

У с т и н а М а р к і в н а. Яке життя? Що верзеш? Хто тебе ображає?

Ліма. Ти та твої дочки любі. З якої речі ти однімаєш у мене мою кімнату й оддаєш її Насті?

Устина Марківна. Настя з дитиною буде, казала я тобі? Зглянься ж, егоїстко!

Ліма. От, клопіт мені до її дітей! Мені теж треба повітря та світла. Ви готові мене в льох запроторити.

Ольга. О, тебе запроториш!

Ліма. А ти мовчи там! Але май на увазі: я йому скажу, щоб забирався, коли він посміє тут зостатись.

Устина Марківна. Олімпіадо, не казись. Рано ще тобі виганяти людей з хати. Свій дім заведеш, тоді кого хоч можеш виганяти. *(Йде до вікна; дивиться).*

Ліма. Сьогодні збираються мої приятелі. Я не хочу, щоб серед моїх приятелів були якісь... неприлічні люди. Ольга може в себе приймати своїх любовників, а я не маю бажання бачити їх у себе! Не маю! Це образа для мене і для моїх приятелів.

Ольга. Але ж і дурна, але ж і дурна! Це вона, мамо, через те хвилюється, що її приват-доцент, добродій Голубець, вважає нижче своєї гідності бути в товаристві разом із студентом. І це поступова, інтелігентна та й немолода вже дівчина. Мої GRATULACIЇ!

Ліма. Так, бути разом з альфонсами, це нижче його гідності.

Ольга. Лімка!!!

Ліма. А ти не кричи на мене! Розпутнице! *(Шнурляє вазу на підлогу).*

Устина Марківна. Ви показалися? Замовчіть!

Швидко одчиняються двері направо,
виходять Лобкович, за ним Антипович.

Лобкович. Що сталось?

Ліма, плачучи, хапливо йде наліво.

Устина Марківна. Антипович, прибери. Нічого не сталось. Олімпіада вазу розбила. Можеш заспокоїтись.

Лобкович. Що сталось, я питаю?

Устина Марківна. Не кричи, будь ласка.

Ольга, насмішкувато наспівуючи, йде за Лімою.

Лобкович. Я тебе питаю, що сталось?

Устина Марківна. Звичайна річ. Олімпіада нервується.

Лобкович. Чого вазу розбила?

Устина Марківна. Того, що їй так подобається. У вас же так.

Антипович з черепками виходить.

Лобкович. Ні з того ні з сього бить не буде.

Устина Марківна. Людина здорова, — так, не буде.

Лобкович. А ти все на це звертаєш? Ти й Родіонові казала про Олімпіадину хворобу?

Устина Марківна. Що казала, то я вже знаю.

Лобкович. Казала? Відповідай! Мені треба знати.

Устина Марківна. Мало чого тобі треба. Мені он треба грошей для Насті; а ти що на це?

Лобкович. Ти навіть кажеш Родіонові, що не відрами заслабла Марія? Га?

Устина Марківна. Бо не відрами.

Лобкович. Ти вважаєш на те, що ти робиш?

Устина Марківна. А ти хотів би, щоб я тебе виправляла? Так? Двадцять п'ять літ це роблю. Годі. Чуєш: годі! Все скажу йому. Про Олімпіаду брешеш; нічого ще не казала. Але скажу. І про Марію! І про батька твого. Ти дав їм свою гнилу кров, а я мушу тремтіти і все життя брехати дітям? За віщо? Що ти мені? Я благаю тебе: спаси дочку свою, дай їй грошей, хай вона їде кудись з дитиною. Десять тисяч. Дурницю прошу. Ти що на це?

Лобкович. Чужим людям грошей не даю.

Устина Марківна. Настасія — дочка твоя, а не чужа.

Лобкович. Ні Настасія, ні Ольга не мої дочки.

Устина Марківна. Бо вони не хворі?

Лобкович. Бо ти їх прижила з Калиновичем!

Устина Марківна. Ти знов? Знов?

Лобкович. Ти сама сказала.

Устина Марківна. Я б тобі ще не те сказала! Ти доведеш!

Лобкович. Що ж ти ще можеш сказати? Що й Родіон не мій син?

Устина Марківна. А-а, ти хотів би цього? Правда? Але вибачай, голубе, цього я тобі нізащо не скажу. Навіть таким способом ти хотів би купити собі спокій? Ні, Родіон — твій син. Чуєш? Твій. І ти сам це чудесно бачиш і знаєш. І Марія твоя. І Олімпіада. А Настасія й Ольга мої, в мене вдалились і тільки через те не хворі.

Лобкович. Тільки через це?

Устина Марківна. А хоч би й не через! Страшний ти мені! Тридцять три роки ти мало не кожного дня катуєш мене цим, та й що: боюсь я тебе? Ти купив моє тіло, але волю й душу мою не купиш, ні. Ти знав, що я не любила тебе, як купував у мого батька, як же ти смів думати, що я буду вірною тобі? Я ж благала тебе: не треба.

Лобкович *(ходить, мугиче)*. Неправда.

Устина Марківна. Що неправда?

Лобкович. Ти казала, що любиш. Сама продавалась, ніхто тебе не продавав. Потім придумала, що жертва. Для оправдання паскудства.

Устина Марківна. Я любила тебе?

Лобкович. Я цього не кажу. Розуміється, брехала, щоб купив тебе.

Устина Марківна. Ну, годі. Стара пісня. Я тебе питаю: даси Насті грошей? Вона одніме дитину, і треба буде тікати за кордон.

З М І С Т

ПРИГВОЖДЕНІ. П'єса на чотири дії.	3
ГРІХ. Драма на три дії.	96
ЗАКОН. П'єса на чотири дії.	173